

BİLGİYE DAYALI MANİPÜLASYON SUÇU KAPSAMINDA “YALAN, YANLIŞ VEYA YANILTICI” OLMA KOŞULUNUN MAHİYETİ

*THE NATURE OF THE REQUIREMENT OF BEING “UNTRUE, WRONG OR MISLEADING” WITHIN
THE FRAMEWORK OF INFORMATION BASED MANIPULATION*

Hakemli Makale

Güneş OKUYUCU ERGÜN*

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	107
I.BİLGİYE DAYALI MANİPÜLASYON SUÇU VE “YALAN, YANLIŞ VEYA YANILTICI” OLMA KOŞULU.....	110
A. Genel Olarak.....	110
B. “Yalan, Yanlış veya Yanıltıcı” Olma Koşulu.....	111
SONUÇ.....	115
KAYNAKÇA.....	116

ÖZ

Manipülasyon suçları piyasaların kötüye kullanımının ortaya çıkış biçimlerinden biridir. 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu m. 107’de işleme dayalı ve bilgiye dayalı olmak üzere iki tür manipülasyon suçu düzenlenmektedir. Buna göre bilgiye dayalı manipülasyon suçu, sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkilemek amacıyla yalan, yanlış veya yanıltıcı bilgi vermek, söylenti çıkarmak, haber vermek, yorum yapmak veya rapor hazırlamak ya da bunları yaymak ve bu suretle menfaat sağlamakla gerçekleşir. Burada “yalan, yanlış veya yanıltıcı” ibaresi, suçun maddi unsuruna dahildir ve hileyi ifade etmektedir.

DOI: 10.32957/hacettepehdf.901483

Makalenin Geliş Tarihi: 01.03.2021

Makalenin Kabul Tarihi: 24.03.2021

* Doçent Dr., Öğretim Üyesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı.

E-posta: okuyucu@law.ankara.edu.tr

ORCID: 0000-0001-5401-2312

İşbu çalışma, Dergi Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sermaye piyasası, Piyasanın kötüye kullanılması, İşleme dayalı manipülasyon, Bilgiye dayalı manipülasyon, Hile.

ABSTRACT

The crimes of manipulation are among the examples of market abuse. Article 107 of the Capital Market Law No. 6362 regulates two types of manipulation crimes, namely the transaction-based and the information-based manipulation crimes. Information-based manipulation crime is committed by giving, sharing, making, preparing or spreading false, incorrect or misleading information, comments or reports and by making a benefit through such actions. In this context, “false, incorrect or misleading” constitutes a part of the material element of the crime and refers to the deception.

Key Words: Capital market, Market abuse, Transaction-based manipulation, Information-based manipulation, Deception.

GİRİŞ

Sermaye piyasası, piyasa aktörlerinin piyasa araçlarına yönelik çeşitli faaliyetlerde buldukları ve böylece tasarrufların yatırımlara aktarılmasını sağlayan hukuki ve ekonomik ortamdır¹. Sermaye piyasasının, anlaşılabilirliği teknik bilgi gerektiren, kendine özgü önemli özellikleri vardır ve finansal araçları kavramanın zorluğu, piyasada yürütülen faaliyetleri riskli kılmaktadır². Düzgün işleyen güvenilir bir piyasanın varlığı, söz konusu riskleri azaltacaktır. Ancak böyle bir piyasa yaratılabilmesi, kamuyu aydınlatma ve şeffaflık ilkeleri ile bilgide eşitliğin hayata geçirilmesine bağlıdır. Kamuyu aydınlatma, yatırımcıların piyasa araçları hakkında tam, doğru ve ayrıntılı bilgi edinmelerini ve hileli ve yanıltıcı davranışlarla hataya düşürülmelerinin engellenmesini

¹ TURANBOY, Asuman, **İnsider Muameleleri**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1990, s. 1; AMOROSINO, Sandro, “Principi costituzionali, poteri pubblici e fonti normative: lo ius commune dei mercati finanziari, bancari ed assicurativi”, **Trattato di diritto penale del’impresa, I reati del mercato finanziario**, Milano, 2007, s. 3.

² PISANO, Roberto, “L’esercizio abusivo di intermediazione finanziaria”, **Trattato di diritto penale del’impresa, I reati del mercato finanziario**, Milano, 2007, s. 67-68.

sağlar³. Şeffaflık ise, işlem yapanları ve işlemleri görünür kılar⁴. Böylece ihraççıların ortakları, yöneticileri ve diğer çalışanları ile yatırımcılar arasındaki bilgi dengesizliği giderilerek bilgide eşitlik ve buna bağlı olarak da fırsat eşitliği sağlanabilir⁵. Dolayısıyla sermaye piyasasında bilginin çok önemli bir yeri vardır. Zira burada gerçekleştirilen faaliyetlerin konusunu oluşturan piyasa araçlarının piyasa değerini etkileyen en önemli unsur bilgidir⁶. Piyasa aktörleri alım-satım konusundaki kararlarını, bu piyasa araçlarının fiziksel olarak incelenmesine değil, bunlarla ilgili bilgilere dayanarak verir⁷. Bu itibarla sermaye piyasasında gerçekleştirilen faaliyetlerin temeli bilgidir. Bu bilginin kötüye kullanılması, piyasanın işleyişini bozar ve bu nedenle önlenmelidir. Gerçekten de sermaye piyasaları küreselleşmeden en çok etkilenen alanlardan biri olmuş; zenginliğin gayrimaddileşmesi ve elle tutulamayan soyut bir nitelik kazanması, uluslararasılaşmasını ve buna bağlı olarak ulusal sınırlara bağlı kalmaksızın bir yerden bir yere aktarılabilmesini kolaylaştırmıştır. Ancak bu durum, piyasaların güvenilirliğinin ve bunu sağlamanın en önemli yollarından biri olan piyasaların kötüye kullanılmasına karşı korunmasının önemini daha da artırmıştır⁸. Ancak bu şekilde finansal piyasaların bütünlüğü ve yatırımcıların bu piyasalara olan güveni korunmuş olur⁹. Bilginin ve

³ TURANBOY, 1990, s. 7 vd.

⁴ MEMİŞ, Tekin / TURAN, Gökçen, **Sermaye Piyasası Hukuku**, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019, s. 35.

⁵ TURANBOY, 1990, s. 7; MANAVGAT, Çağlar, “Bilgiye Dayalı Manipülasyonda Menfaat Elde Etme Şartının Yerindeliği”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Yıl: 2017, Cilt: 33, Sayı: 2, (s. 29-41), s. 32.

⁶ TURANBOY, 1990, s. 9; MANAVGAT, 2017, s. 31.

⁷ MANAVGAT, Çağlar, **Sermaye Piyasasında İşleme Dayalı Manipülasyon ve Özel Hukuk Bakımından Sonuçları**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2008, s. 8.

⁸ DI AMATO, Astolfo, “Gli abusi di mercato”, **Trattato di diritto penale dell’impresa, I reati del mercato finanziario**, Milano, 2007, s. 83-84. Piyasanın kötüye kullanılmasının piyasanın bütünlüğünü bozduğuna dair bkz. 2014 tarihli AB Piyasa Suistimali Tüzüğü m. 2, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014R0596> (Erişim tarihi: 03.01.2021). Ayrıca 2014 tarihli AB Piyasa Suistimali Yönergesi m. 26’da da piyasanın kötüye kullanılmasına yönelik sınır aşan faaliyetlerin artışına dikkat çekilmiştir. Bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0057> (Erişim tarihi: 03.01.2021).

⁹ Bkz. Council Directive 2003/6/EC, 28.01.2003, Article 12, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:096:0016:0025:EN:PDF> (Erişim tarihi: 18.12.2020).

dolayısıyla piyasaların kötüye kullanılması, manipülasyon veya bilgi suistimali suçları şeklinde ortaya çıkar¹⁰.

İşte piyasaların kötüye kullanımının ortaya çıkış biçimlerinden biri olan manipülasyon (piyasa dolandırıcılığı) suçu, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (SerPK) m. 107’de düzenlenmektedir. 2499 sayılı mülga SerPK’da bu suç tipinin ismine yer verilmesi de o dönemde söz konusu suç öğretide ve uygulamada “manipülasyon” olarak adlandırılmaktaydı. Yürürlükteki SerPK’nın “piyasa dolandırıcılığı” ifadesini tercih etmesine rağmen, gerek yabancı literatürde gerekse Türk literatüründe artık yerleşmiş olan manipülasyon terimi öğretide ve uygulamada kullanılmaya devam etmektedir. Aslında kanun koyucunun da bu konuda yeknesak bir terminolojiye bağlı kalmadığı, SerPK’nın gerekçesinde parantez içinde manipülasyon terimine yer verildiği; SerPK’dan sonra yürürlüğe giren kanunlarda da manipülasyon teriminin kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada hem yerleşik terminoloji olması hem de fiili daha iyi yansıtması açısından manipülasyon terimi kullanılacaktır.

Latince “manipularis” kelimesine dayanan manipülasyonun Türkçe Sözlük’teki karşılığı, “yönlendirme; seçme, ekleme, çıkarma yoluyla bilgileri değiştirme; yönlendirim”dir¹¹. Ancak sözlük anlamından yola çıkılarak manipülasyonun içeriğinin belirlenmesi mümkün değildir. Kavramın çok boyutlu ve dinamik özelliği, üzerinde uzlaşmaya varılan kapsayıcı bir tanımının yapılmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle çeşitli hukuk düzenlerindeki tanımlara ve tartışmalara bakarak Türk hukuku bakımından manipülasyonun unsurlarının ortaya konmaya ve genel bir çerçevesinin çizilmeye çalışılması yerinde olacaktır¹².

Sermaye piyasasının şeffaflığını ve güvenilirliğini zedeleyen, dürüst ve düzgün işlemesini engelleyen manipülasyon, birden fazla hukuk dalını ilgilendirmesi, sermaye

¹⁰ TURANBOY, Asuman, “6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na Tabi Halka Açık Bankalar Bakımından Piyasa Dolandırıcılığı ve Bilgi Suistimali”, **Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 60. Yıl Sempozyumu, Banka Hukukuna Genel Yaklaşım, Teori-Uygulama**, Ankara, 2015, s. 214; MANAVGAT, 2017, s. 34.

¹¹ **TDK Türkçe Sözlük**, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 02.03.2021).

¹² MANAVGAT, 2017, s. 7 vd.; YALÇIN, Can, “Sermaye Piyasası Kanunu Açısından Piyasa Dolandırıcılığı Suçu”, **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2020, Cilt: 5, Sayı: 1, (s. 3483-3525), s. 3485.

piyasadaki hızlı gelişime paralel olarak sürekli değişen bir içeriğe sahip olması ve sermaye piyasasının temel sorunlarından birini teşkil etmesi nedeniyle incelemeye değer, önemli bir konudur. Ancak bu çalışmada manipülasyon bütün yönleriyle değil; bilgiye dayalı manipülasyon suçunda “yalan, yanlış veya yanıltıcı” ibaresinin mahiyetinin değerlendirilmesi çerçevesinde ele alınmaktadır.

I. BİLGİYE DAYALI MANİPÜLASYON SUÇU VE “YALAN, YANLIŞ VEYA YANILTICI” OLMA KOŞULU

A. Genel Olarak

Manipülasyon fiilleri, Türk hukukunda ilk olarak mülga SerPK’da 20.04.1992 tarih ve 3794 sayılı kanunla yapılan değişiklik sonucu suç olarak düzenlenmiştir. Mülga SerPK manipülasyon suçunu m. 47/A-2 ve m. 47/A-3’te tanımlamaktaydı. Buna göre, mülga SerPK 47/A-2 uyarınca “Yapay olarak, sermaye piyasası araçlarının, arz ve talebini etkilemek, aktif bir piyasanın varlığı izlenimini uyandırmak, fiyatlarını aynı seviyede tutmak, arttırmak veya azaltmak amacıyla alım ve satımını yapan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler” ve m. 47/a-3 uyarınca ise “Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, yalan, yanlış, yanıltıcı, mesnetsiz bilgi veren, haber yayan, yorum yapan ya da açıklamakla yükümlü oldukları bilgileri açıklamayan gerçek kişilerle, tüzel kişilerin yetkilileri ve bunlarla birlikte hareket edenler” diğer kanunlara göre daha ağır bir cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, manipülasyon suçundan dolayı cezalandırılacaklardı.

6362 sayılı yürürlükteki SerPK manipülasyon suçlarını 107. maddede “Piyasa Dolandırıcılığı” başlığı altında ve iki fıkra halinde düzenlemektedir. SerPK m. 107/1’de işleme dayalı manipülasyon suçu, SerPK m. 107/2’de ise bilgiye dayalı manipülasyon suçu öngörülmüştür. Buna göre “sermaye piyasası araçlarının fiyatlarına, fiyat değişimlerine, arz ve taleplerine ilişkin olarak yanlış veya yanıltıcı izlenim uyandırmak amacıyla alım satım yapanlar, emir verenler, emir iptal edenler, emir değiştirenler veya hesap hareketleri gerçekleştirenler”in fiilleri işleme dayalı manipülasyon suçuna vücut verecektir. Bilgiye dayalı manipülasyon suçu ise, sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını,

değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkilemek amacıyla yalan, yanlış veya yanıltıcı bilgi vermek, söylenti çıkarmak, haber vermek, yorum yapmak veya rapor hazırlamak ya da bunları yaymak ve bu suretle menfaat sağlamakla gerçekleşir. Mülga SerPK'da "açıklamakla yükümlü oldukları bilgileri açıklama"mak da bu kapsamda düzenlenmişken, yürürlükteki SerPK bunu bilgiye dayalı manipülasyon suçunun kapsamından çıkarmıştır. Buna karşın söylenti çıkarmak, rapor hazırlamak veya bunları yaymak, bilgiye dayalı manipülasyon suçunun maddi unsuruna dahil edilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki "menfaat sağlama" koşulu, SerPK m. 107/2'ye 27.03.2015 tarih ve 6637 sayılı Kanun ile sonradan eklenmiş ve böylece bu suç sonuçlu bir suça dönüşmüştür. Ancak menfaat sağlama koşulunun eklenmesi, bilgi dengesizliğini önlemek bir yana, bilgi dengesizliğine neden olma potansiyeli nedeniyle yerinde olmamıştır¹³. Hükümde fiilin sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkilemek amacıyla gerçekleştirilmesi açıkça öngörüldüğünden, bu suç ancak özel kastla işlenebilir.

B. "Yalan, Yanlış veya Yanıltıcı" Olma Koşulu

SerPK m. 107/2 incelendiğinde bilgiye dayalı manipülasyon suçunun seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlendiği görülmektedir. Söz konusu seçimlik hareketler, yalan, yanlış veya yanıltıcı bilgi vermek, söylenti çıkarmak, haber vermek, yorum yapmak veya rapor hazırlamak ya da bunları yaymaktan ibarettir. Seçimlik hareketli bir suç olduğu için, hükümde sayılan bu davranışlardan birinin ya da birden fazlasının gerçekleştirilmesi halinde, fail yine bir kez bilgiye dayalı manipülasyon suçunu işlemiş olacaktır.

Bilgi, insan aklının çalışması sonucu ortaya çıkan; insan aklının erebileceği; öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen düşünce ürünü, gerçek, malumat vukuftur¹⁴. Bu suç, gerekli nitelikleri taşıması kaydıyla, her türlü bilgi ile işlenebilir¹⁵.

¹³ Bkz. MANAVGAT, 2017, s. 35.

¹⁴ TDK Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 02.03.2021).

¹⁵ Aynı yönde olmak üzere bkz. YALÇIN, 2020, s. 3504.

Söz konusu bilginin olumlu veya olumsuz yönde etki edebilecek nitelikte olması suçun oluşması bakımından önemli değildir. Bu bilgi belirli bir şirkete ilişkin olabileceği gibi, piyasanın tümüne, ülkenin genel ekonomik durumuna yönelik de olabilir. Hatta şirket ortaklarının yahut yöneticilerinin kişisel, ailevi ya da sağlık durumuna ilişkin bilgiler dahi bu suçun işlenmesi bakımından elverişlidir¹⁶. Örneğin belirli bir şirketin iflasın ya da konkordatonun eşliğinde olduğu yahut piyasa devi bir şirket tarafından devralınacağı bilgisi, bilgiye dayalı manipülasyon suçunun maddi unsurunu oluşturabileceği gibi; şirketin büyük ortaklarından birinin tedavisi güç bir hastalığa yakalandığı yahut işlerden elini çekip sakin bir hayata geçeceği yönündeki bilgiler de bu suçu oluşturabilir.

Geniş anlamda ele alındığında bilgi vermek, söylenti çıkarmak, haber vermek ve rapor hazırlamak iç içe kavramlardır ve çoğu durumda örtüşürler. Bununla beraber, örtüşmedikleri halleri de kapsam dışı bırakmamak amacıyla her biri kanunda ayrıca zikredilmiştir. Dolayısıyla bu davranışların birbirlerinden ayrılması gereklidir. Söylenti, ağızdan ağıza dolaşan, kesinlik kazanmayan haber, rivayettir¹⁷. Haber, bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi, salık; iletişim veya yayın organlarıyla verilen bilgidir¹⁸. Yorum, bir yazının veya bir sözün anlaşılması güç yönlerini açıklayarak aydınlığa kavuşturma, tefsir; bir olayı belli bir görüşe göre açıklama, değerlendirme; gizli veya hayali olan bir şeyden anlam çıkarma şeklinde tanımlanmıştır¹⁹. Rapor, herhangi bir işte, bir konuda yapılan inceleme, araştırma sonucunu, düşünceleri veya tespit edilenleri bildiren yazı, anlatım veya ifadedir²⁰. Bunlar sermaye piyasası araçları, şirket, şirket hissedarlarının kişisel durumları ya da piyasanın genel durumu gibi çok çeşitli hususlara ilişkin olabilir. Yeter ki sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkileme amacına yönelik olsun. Bu kadar iç içe olan ve çoğunlukla biri diğerini de içerecek şekilde ve birbiri yerine kullanılabilecek yakın kavramların maddede ayrıca sayılmasının nedeni, maddede bu kavramlardan yalnızca bir kısmına yer verilecek

¹⁶ ERMAN, Sahir, **Şirketler Ceza Hukuku, Ticari Ceza Hukuku**, Cilt: 7, İstanbul, 1993, s. 141.

¹⁷ **TDK Türkçe Sözlük**, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 02.03.2021).

¹⁸ **TDK Türkçe Sözlük**, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 02.03.2021).

¹⁹ **TDK Türkçe Sözlük**, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 02.03.2021).

²⁰ **TDK Türkçe Sözlük**, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 02.03.2021).

olursa, kimi durumların kapsam dışında kalma riskinin ortaya çıkacak olmasıdır. Örneğin haber vermek ya da rapor hazırlamak özünde bilgi vermeyi içerse de yahut çoğu kez raporlama yorum da barındırsa da kimi durumlarda suç kapsamı dışında değerlendirilebileceği için bütün ipotezleri kapsayacak şekilde benzer kavramlar peş peşe sıralanmıştır²¹.

Bilgiye dayalı manipülasyon suçları bu sayılan seçimlik hareketlerin yanı sıra, bunları yaymak suretiyle de işlenebilir. Buna göre, bilgi veren, söylenti çıkaran, haber veren, yorum yapan ya da rapor hazırlayan kişi ile bunları yayan, aynı kimse olabileceği gibi, farklı kimseler de olabilir. Ancak seçimlik hareketli suçların genel mahiyeti gereği, gerek hükümde sayılan seçimlik hareketlerden birinin veya birden fazlasının gerçekleştirilmesi gerekse bu seçimlik hareketlerden biriyle birlikte ya da sadece bunların yayılması halinde fail yalnızca bir kez bilgiye dayalı manipülasyon suçu işlemiş olacaktır.

Bilgiye dayalı manipülasyon suçunun gerçekleşmiş sayılabilmesi için, SerPK m. 107/2’de sayılan seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi tek başına yeterli değildir. Bu hareketlerin aynı zamanda “yalan, yanlış veya yanıltıcı” nitelikte olmaları da aranmaktadır. Bu noktada “yalan, yanlış veya yanıltıcı” ibaresinin anlamı, kapsamı ve mahiyeti üzerinde ayrıca durmak gerekir. Öncelikle söz konusu ibarenin yalnızca bilgi verme davranışı bakımından mı yoksa hükümde sayılan diğer davranışlar bakımından da mı geçerli olduğu konusunda tereddüt edilebilirse de gerek gramer ve sentaks açısından gerekse suçun mahiyeti ve hükmün amacı açısından belirtilen tanımlamanın fıkra da sayılan tüm seçimlik hareketler için geçerli olduğu açıktır. Dolayısıyla, bilgiye dayalı manipülasyon suçunun maddi unsuru şu seçimlik hareketlerden oluşmaktadır: a) yalan, yanlış veya yanıltıcı bilgi vermek, b) yalan, yanlış veya yanıltıcı söylenti çıkarmak, c) yalan, yanlış veya yanıltıcı haber vermek, d) yalan, yanlış veya yanıltıcı yorum yapmak, e) yalan, yanlış veya yanıltıcı rapor hazırlamak f) bunları yaymak.

Buna göre seçimlik hareketlerin “yalan, yanlış veya yanıltıcı” olması, bu hareketlere özelliğini veren, onların niteliğini belirleyen bir husustur ve maddi unsura dahildir. Söz konusu unsurun gerçekleştiğinin kabulü için mutlak gerçeğe aykırılık teşkil

²¹ Bkz. YALÇIN, 2020, s. 3505.

etmesi şart olmayıp nispi gerçekliğe aykırılık hallerinde de bu unsur mevcut sayılır²². Başka bir deyişle bilgi, haber, rapor, söylenti veya yorum, sadece gerçeğe tamamen aykırı olduğunda değil, kısmen gerçeği yansıtmakla beraber kısmen yalan, yanlış veya yanıltıcı olduğunda da bu unsur gerçekleşmiş olacaktır.

Burada yalan, yanlış veya yanıltıcı olma unsuru esas itibariyle hile anlamına gelmektedir. Günlük dilde hile sözcüğü, birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, ayak oyunu, alavere dalavere, desise, entrika anlamına gelmektedir²³. Ceza hukukunda ise hile, bazı suçlarda suçun unsurunu bazı suçlarda ise suçun ağırlaştırıcı nedenini oluşturan önemli bir kavramdır. Ceza hukukunda hileli davranış, ikna etmeye yönelik sözlerle ya da yalanlarla gerçeği gizlemek yahut olanı yokmuş, olmayanı varmış gibi dış gerçekliğe farklı bir görünüm kazandırarak gerçeğin gizlenmesi şeklinde ortaya çıkabilir²⁴. Sahneye koyma olmaksızın söylenen basit bir yalan bile hiledir²⁵.

Aslında hile, manipülasyon suçlarının esasını, özünü oluşturan bir husustur²⁶. Bilgiye dayalı manipülasyon suçu bakımdan SerPK m. 107/2’de sayılan seçimlik hareketlerin “yalan, yanlış veya yanıltıcı” olmasını zorunlu hale getiren ibare de hile teşkil etmektedir. Buna göre hile, maddi unsurun bir parçası olarak suçun kurucu unsuru olduğundan, gerçekleşmediğinde bilgiye dayalı manipülasyon suçu işlenmiş olmaz. Ayrıca failin kastının suçun maddi unsurlarını kapsamaması, genel kast kuralları uyarınca, zorunlu olduğundan, failin kasıtlı gerçekleştirdiğinin kabul edilebilmesi için, failin bu hareketleri hileli biçimde gerçekleştirdiğini bilmesi ve istemesi gerekir. Dolayısıyla söz konusu seçimlik hareketler “yalan, yanlış veya yanıltıcı” başka bir deyişle hileli olmadıklarında bilgiye dayalı manipülasyon suçu gerçekleşmiş olmayacağı gibi, failin kastının hileyi kapsamadığı durumlarda da, başka bir deyişle, fail gerçekleştirdiği seçimlik hareketin veya hareketlerin yalan, yanlış veya yanıltıcı olduğunu bilmediği veya istemediği durumlarda da anılan suç işlenmiş sayılmayacaktır.

²² YALÇIN, 2020, s. 3505.

²³ **TDK Türkçe Sözlük**, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 06.09.2020). Hilenin “oyun, aldatma, düzen” anlamına geldiğine dair bkz. CENTEL, Nur / ZAFER, Hamide / YENERER ÇAKMUT, Özlem, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, 4. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2017, s. 502.

²⁴ TOROSLU, Nevzat, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019, s. 183.

²⁵ ANTOLISEI, Francesco, **Diritto penale: Parte speciale**, Volume: 1, 13. Edizione, Giuffrè Editore, Milano, 1999, s. 351; TOROSLU, 2019, s. 183.

²⁶ MANAVGAT, 2017, s. 9; YALÇIN, 2020, s. 3487.

Bilgiye dayalı manipülasyon suçundaki hile, dolandırıcılık suçundakinden belirli açılardan farklılık göstermektedir. Zira dolandırıcılık suçunda hileli davranışlar, belirli bir kişiyi aldatarak onu, fail yararına ve kendisi veya adına tasarrufta bulunmaya yetkili olduğu üçüncü bir kişi zararına tasarrufta bulunmaya ikna etmeye yöneliktir. Halbuki bilgiye dayalı manipülasyon suçunda failin elde ettiği menfaate, hileli davranışlar sonucunda aldatılan kişi ya da kişilerin zararlarının tekabül etmesi zorunluluğu yoktur. Bu suçta fail, hileli davranışlarla sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkileyerek normal seyrinin dışına çıkarmayı ve bu şekilde oluşan yapay piyasa sayesinde menfaat elde etmeyi hedeflemektedir. Dolayısıyla, dolandırıcılık suçu ile bilgiye dayalı manipülasyon suçu arasında genellik özellik ilişkisinin kurulması mümkün değildir²⁷.

Burada hilenin sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkilemeye elverişli olması gerektiğini söylemeye gerek yoktur. Zira TCK m. 35 uyarınca kişinin işlemeyi kastettiği suçun icrasına elverişli hareketlerle başlaması şarttır. Buradan hareketle suçun ancak belirli niteliklere, belirli etki gücüne sahip kimselerce işlenebileceği, yani özgü bir suç olduğu sonucuna varılmamalıdır. Zira davranışın elverişli olması ile failin belirli niteliklere sahip olması farkı hususlardır. Dolayısıyla bu suç herkes tarafından işlenebilen genel bir suçtur ve hükümde öngörülen hileli hareketler kim tarafından gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin, elverişli olmak kaydıyla, manipülasyon suçunu oluşturabilir.

SONUÇ

Sermaye piyasasında gerçekleştirilen faaliyetlerin temeli bilgidir. Dolayısıyla bu bilginin kötüye kullanılması, piyasanın işleyişini bozar ve bu nedenle önlenmelidir. Gerçekten de sermaye piyasaları küreselleşmeden en çok etkilenen alanlardan biri olmuş; zenginliğin gayrimaddileşmesi ve elle tutulamayan soyut bir nitelik kazanması, uluslararasılaşmasını ve buna bağlı olarak ulusal sınırlara bağlı kalmaksızın bir yerden bir yere aktarılabilmesini kolaylaştırmıştır. Ancak bu durum, piyasaların güvenilirliğinin ve

²⁷ Bkz. YALÇIN, 2020, s. 3487, 3495, 3517.

bunu sağlamanın en önemli yollarından biri olan piyasaların kötüye kullanılmasına karşı korunmasının önemini daha da artırmıştır. Ancak bu şekilde finansal piyasaların bütünlüğü ve yatırımcıların bu piyasalara olan güveni korunmuş olur.

Piyasaların kötüye kullanımının ortaya çıkış biçimlerinden biri de manipülasyon suçlarıdır. Türk hukukuna giriş tarihi itibariyle görece yeni sayılabilecek manipülasyon suçu, SerPK m. 107’de “işleme dayalı” ve “bilgiye dayalı” olmak üzere iki farklı şekilde düzenlenmiştir ve hile bu suçların özünü oluşturmaktadır. Gerçekten de seçimlik hareketli bir suç olan “bilgiye dayalı” manipülasyon suçunda seçimlik hareketlerin “yalan, yanlış veya yanıltıcı” olması koşulu esas itibariyle hile niteliğindedir ve suçun maddi unsuruna dahildir. Bu itibarla, söz konusu koşulun gerçekleşmemesi, yani seçimlik hareketlerin hileli olmaması halinde bilgiye dayalı manipülasyon suçu gerçekleşmiş olmaz. Aynı şekilde genel kast kuralları uyarınca failin suçun kurucu unsurlarını kapsamaması gerektiğinden, failin davranışının hileli olduğunu bilmemesi yahut istememesi halinde de bilgiye dayalı manipülasyon suçunun işlendiğinden bahsedilemez. Buradaki hile dolandırıcılık suçunda hileden belirli yönlerden ayrılır ve dolayısıyla bilgiye dayalı manipülasyon suçu ile dolandırıcılık suçunu öngören normlar arasında genel norm – özel norm ilişkisi kurulamaz.

KAYNAKÇA

- AMOROSINO, Sandro, “Principi costituzionali, poteri pubblici e fonti normative: lo ius commune dei mercati finanziari, bancari ed assicurativi”, **Trattato di diritto penale del’impresa, I reati del mercato finanziario**, Milano, 2007.
- ANTOLISEI, Francesco, **Diritto penale: Parte speciale**, Volume: 1, 13. Edizione, Giuffrè Editore, Milano, 1999.
- CENTEL, Nur / ZAFER, Hamide / YENERER ÇAKMUT, Özlem, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, 4. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2017.
- DI AMATO, Astolfo, “Gli abusi di mercato”, **Trattato di diritto penale del’impresa, I reati del mercato finanziario**, Milano, 2007.

- ERMAN, Sahir, **Şirketler Ceza Hukuku, Ticari Ceza Hukuku**, Cilt: 7, İstanbul, 1993.
- MANAVGAT, Çağlar, **Sermaye Piyasasında İşleme Dayalı Manipülasyon ve Özel Hukuk Bakımından Sonuçları**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2008.
- MANAVGAT, Çağlar, “Bilgiye Dayalı Manipülasyonda Menfaat Elde Etme Şartının Yerindeliliği”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Yıl: 2017, Cilt: 33, Sayı: 2, (s. 29-41).
- MEMİŞ, Tekin/TURAN, Gökçen, **Sermaye Piyasası Hukuku**, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019.
- PISANO, Roberto, “L’esercizio abusivo di intermediazione finanziaria”, **Trattato di diritto penale del’impresa, I reati del mercato finanziario**, Milano, 2007.
- TOROSLU, Nevzat, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019.
- TURANBOY, Asuman, **İnsider Muameleleri**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1990.
- TURANBOY, Asuman, “6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na Tabi Halka Açık Bankalar Bakımından Piyasa Dolandırıcılığı ve Bilgi Suistimali”, **Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 60. Yıl Sempozyumu, Banka Hukukuna Genel Yaklaşım, Teori-Uygulama**, Ankara, 2015.
- YALÇIN, Can, “Sermaye Piyasası Kanunu Açısından Piyasa Dolandırıcılığı Suçu”, **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2020, Cilt: 5, Sayı: 1, (s. 3483-3525).